

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Samfundsfag A

Studentereksamen

2. del

Udleveres efter 40 minutter

Mandag den 23. maj 2022
kl. 9.00 - 15.00

Sammenhold?

Opgavernes spørgsmål *med* bilag udleveres kl. 9.40.

Dette opgavesæt består af en fællesdel og tre delopgaver.

Fællesdelens to spørgsmål (1a og 1b) skal **begge** besvares.

Af de tre delopgaver (A, B og C) skal du vælge **én** til besvarelse.

Ved bedømmelsen af besvarelsen vejer alle 3 spørgsmål (spørgsmål 1, 2 og 3) lige meget.

Det betyder, at fællesdelen (samlet) vejer cirka $1/3$ og delopgaven cirka $2/3$.

SAMMENHOLD?

Fællesdel

- 1a. Hvad kan der af tabel 1 udledes om sammenhængen mellem andelen af lønmodtagere, som er medlem af en fagforening, og den fattigste halvdel af befolkningens indkomstandel.
- Besvarelsen skal understøttes af et diagram med en lineær regression, der viser sammenhængen mellem andelen af lønmodtagere, som er medlem af en fagforening, og den fattigste halvdel af befolkningens indkomstandel.
- Du skal i besvarelsen anvende viden om fagforeningers rolle i et samfund.

Tabel 1. Andel af lønmodtagere, som er medlem af en fagforening, og den fattigste halvdel af befolkningens indkomstandel. 2017. Procent.

	Andel af lønmodtagere, som er medlem af en fagforening	Den fattigste halvdel af befolkningens indkomstandel
Australien	14,7	18,8
Belgien	50,3	21,5
Canada	29,4	18,3
Tyskland	16,5	19,2
Danmark	66,5	23,4
Spanien	13,6	21,9
Finland	60,3	23,2
Frankrig	8,8	22,0
Storbritannien	23,4	21,5
Irland	24,5	21,8
Island	91,8	26,2
Italien	34,4	20,9
Japan	17,0	19,5
Norge	49,2	25,7
Portugal	15,3	19,6
Sverige	65,6	25,6
USA	10,5	13,5

Note: Andelen af lønmodtagerne, som er medlemmer af en fagforening, kaldes også organisationsgraden. Den fattigste halvdel af befolkningens indkomstandel defineres som den andel af bruttoindkomsten, både lønindkomst og kapitalindkomst, som et givent år tilfalder den fattigste halvdel af befolkningen.

Kilde: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. 2021.

- lb. Opstil tre hypoteser, som kan forklare de sammenhænge mellem husstandsindkomst, uddannelse og bopæl og andel beboere med indvandrerbaggrund i det område, man bor, der kommer til udtryk i tabel 2.

Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Tabel 2. Husstandsindkomst, uddannelse, bopæl og andel beboere med indvandrerbaggrund i det område, man bor. 2019. Procent.

	Næsten ingen eller kun nogle stykker	En del, men et mindretal	Omkring halvdelen eller et flertal	I alt
Husstandsindkomst				
Under 300.000 kr.	63,0	26,3	10,7	100
300.000-699.999 kr.	68,8	25,5	5,7	100
700.000-999.999 kr.	75,7	20,5	3,8	100
Over 1 mio. kr.	73,0	24,0	3,0	100
Uddannelse				
Lang videregående Uddannelse (5 år eller mere)	68,3	27,6	4,1	100
Mellemlang videregående Uddannelse (3-4 år)	70,5	23,6	5,9	100
Kort videregående Uddannelse (under 3 år)	68,8	24,4	6,8	100
Erhvervsfaglig uddannelse	69,8	23,3	6,9	100
Ungdomsuddannelse	63,3	28,0	8,7	100
Folkeskole	60,1	30,1	9,8	100
Bopæl				100
På landet	95,3	3,8	0,9	100
En landsby under 1.000 indbyggere	91,9	7,6	0,4	100
En mindre by med 1.000-4.999 indbyggere	84,6	14,5	0,9	100
En by med 5.000-19.999 indbyggere	67,8	28,4	3,8	100
En by med 20.000-39.999 indbyggere	54,8	36,2	9,0	100
En by med over 40.000 indbyggere (minus Aarhus, Aalborg og Odense)	61,9	31,5	6,6	100
Aarhus, Aalborg og Odense	66,4	24,7	8,9	100
København og Storkøbenhavn	51,4	34,0	14,5	100

Note: Mellem 3.000 og 5.000 respondenter har svaret på spørgsmål om deres husstandsindkomst (før skat), deres højest fuldførte uddannelse og bopæl samt taget stilling til, hvor stor en andel af beboerne i det område, de bor, som har indvandrerbaggrund.

Kilde: Surveybanken. 2019.

Delopgave A: Udlændingepolitik

2. Undersøg, i hvor høj grad påstandene i bilag A1 om Socialdemokratiets udlændingepolitik kan understøttes af materialet i bilag A2 (figur 1, tabel 1, tabel 2, figur 2 og tabel 3). Undersøgelsen skal understøttes af beregninger af et 95%-konfidensinterval for Socialdemokratiet og mindst to andre relevante partier, og du skal anvende viden om politiske skillelinjer.
3. Du er politisk rådgiver for Venstres formand Jakob Ellemann-Jensen. Skriv et notat til Jakob Ellemann-Jensen, der sætter ham i stand til at udforme en strategi for, hvordan blå blok kan vinde næste folketingsvalg. Notatet skal tage udgangspunkt i bilag A3, og du skal anvende viden om partiadfærd.

BILAG A1

Hans Mortensen: "Kraftløst supervåben".

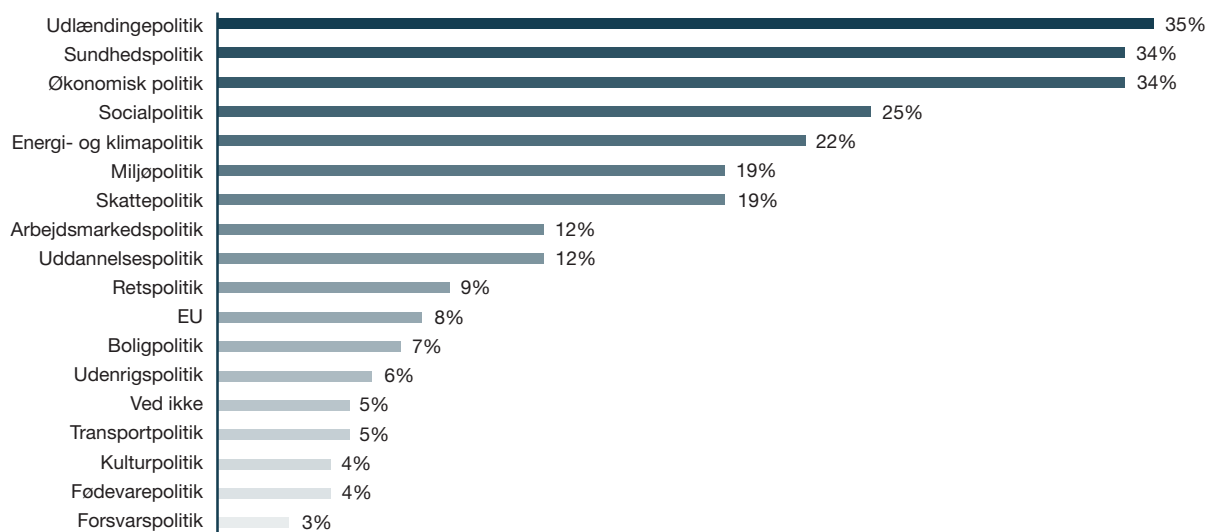
Weekendavisen. 16.6.2021. Uddrag.

Det har længe været en intern socialdemokratisk analyse, at udlændingepolitikken har været den største hindring for, at partiet kunne hente de vælgere tilbage, der i nullerne blev tabt hen over den politiske midte. Udlændingepolitikken er stadig i top, når vælgerne tilkendegiver, hvilke emner der afgør, hvor deres kryds skal sættes ved næste valg, men Socialdemokratiets strategiske forsøg på at skærpe sin udlændingepolitiske profil synes at være lykkedes. Det er lykkedes for Socialdemokratiet at overbevise vælgere langt ind i blå blok om, at de ikke har til hensigt at lempe udlændingepolitikken. Desuden synes der kun at være et begrænset potentiale for, at oppositionen kan hente stemmer tilbage på udlændingepolitikken, da regeringens egne vælgere er de mindst optagne af udlændingepolitik.

Men der skal formodentligt ikke slingres særligt meget i den udlændingepolitiske kurs, da udlændingepolitikken er rykket frem i vælgernes bevidsthed, og regeringens tre støttepartier synes at være helt på linje med egne vælgere, når de forsøger at trække Socialdemokratiet væk fra den nuværende kurs. Det betyder efter alt at dømme, at vi kan forvente nye forsøg fra støttepartierne på at presse regeringen i en retning, som den blå opposition vil stå parat til at kritisere.

BILAG A2

Figur 1. Mest afgørende politikområder for danskernes stemmeafgivning ved næste valg. Juni 2021. Procent.

Note: 1.041 repræsentativt udvalgte danskere er blevet spurgt om, hvilke af følgende politikområder der vil være mest afgørende for deres stemmeafgivning ved næste folketingsvalg. Det har været muligt at sætte op til 3 krydser.

Kilde: Moos-Bjerre A/S i samarbejde med Norstat Danmark A/S. Juni 2021.

Tabel 1. Syn på regeringens udlændingepolitik, fordelt på hvilken blok, man ville stemme på, hvis der var valg i morgen. Juni 2021. Procent.

	Lempe flygtninge- og indvandrerpolitikken	Fastholde den nuværende flygtninge- og indvandrerpolitik	Stramme flygtninge- og indvandrerpolitikken	Ved ikke	I alt
Regeringens vælgere	7	55	26	12	100
Blå bloks vælgere	24	37	30	9	100
Rød bloks vælgere (minus socialdemokratiets vælgere)	8	49	33	10	100

Note: 1.041 repræsentativt udvalgte danskere er blevet spurgt om, hvilken udlændingepolitik, de tror, at regeringen vil føre, og hvem de ville stemme på, hvis der var valg i morgen.

Alternativet henregnes i tabellen til rød blok.

Kilde: Moos-Bjerre A/S i samarbejde med Norstat Danmark A/S. Juni 2021.

BILAG A2 (fortsat)

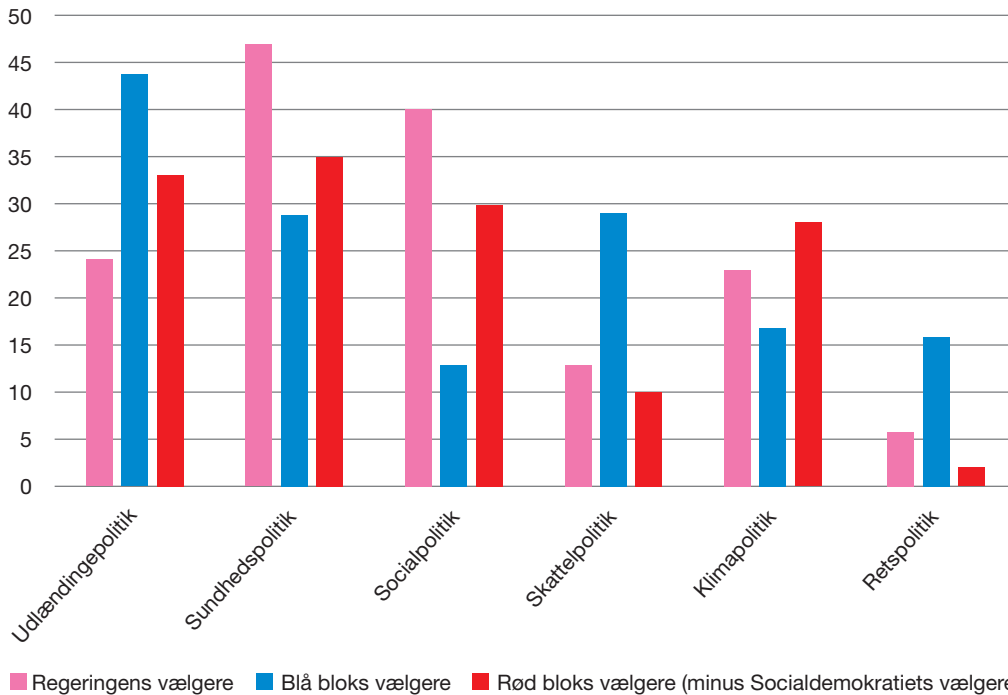
Tabel 2. Partiernes stemmeandel ved folketingsvalget 5.6.2019 samt i en meningsmåling fra den 30.8.2021. Procent.

Parti	Valgresultatet 5.6.2019	Meningsmåling 30.8.2021
Socialdemokratiet	25,9	28,6
Det Radikale Venstre	8,6	6,4
Socialistisk Folkeparti	7,7	7,8
Enhedslisten	6,9	7,1
Alternativet	3,0	1,3
Venstre	23,4	15,2
Det Konservative Folkeparti	6,6	13,6
Dansk Folkeparti	8,7	5,5
Nye Borgerlige	2,4	9,3
Liberal Alliance	2,3	2,3

Note: 1.041 repræsentativt udvalgte danskere er blevet spurgt, hvad de ville stemme, hvis der var valg i morgen. Meningsmålingen i kolonne 3 summerer ikke til 100, da det har været muligt at svare "andre partier" og "ved ikke".

Kilde: Folketinget.dk og DR. 30.8.2021.

Figur 2. Udvalgte politikområders betydning for danskernes stemmeafgivning ved næste valg, fordelt på hvem man ville stemme på, hvis der var valg i morgen. Juni 2021. Procent.

Note: 1.041 repræsentativt udvalgte danskere er blevet spurgt om, hvilke af følgende politikområder der vil være mest afgørende for deres stemmeafgivning ved næste folketingsvalg, og hvem de ville stemme på, hvis der var valg i morgen. Det har været muligt at sætte op til 3 krydser.

Kilde: Moos-Bjerre A/S i samarbejde med Norstat Danmark A/S. Juni 2021.

BILAG A2 (fortsat)

Tabel 3. Holdning til om indvandring udgør en alvorlig trussel mod dansk kultur, fordelt på partivalg. Procent. 2019.

	Helt eller delvis enig	Hverken enig eller uenig	Helt eller delvis uenig	I alt
Socialdemokratiet	48,3	23,8	27,9	100
Det Radikale Venstre	8,1	16,7	75,2	100
Socialistisk Folkeparti	25,3	15,6	59,1	100
Enhedslisten	15,2	11,0	73,8	100
Alternativet	14,8	14,7	70,5	100
Venstre	71,6	15,6	12,8	100
Det Konservative Folkeparti	62,4	18,8	18,8	100
Dansk Folkeparti	89,9	7,6	2,5	100
Nye Borgerlige	91,8	5,1	3,1	100
Liberal Alliance	56,2	20,5	23,3	100

Note: 2.410 repræsentativt udvalgte danskere har svaret på, hvad de stemte ved folketingsvalget i 2019, og taget stilling til følgende påstand: "Indvandring udgør en alvorlig trussel mod dansk kultur".

Kilde: Surveybanken. 2019.

BILAG A3

Jacob Rosenkrands: "Blå udlændingepolitik". Interview med Altingets chefredaktør Jakob Nielsen.

DR2. Deadline. 6.1.2021. Uddrag.

Hvad betyder rigsretssagen mod Inger Støjberg og de interne uenigheder, som har været i blå blok i forbindelse med denne sag, for muligheden for at føre en fælles udlændingepolitik i blå blok?

"Måske er det i virkeligheden det mest markante, som sker nu her. Selvfølgelig er en rigsretssag meget markant, men det vi ser her, er værdipolitikken opløsning. Det trumfkort, som blå blok har haft nu i 20 år, siden Anders Fogh Rasmussen erobrede regeringsmagten i 2001, nemlig, at de altid kunne spille værdipolitikken, særligt udlændinge, og dermed splitte oppositionen og dermed splitte Socialdemokratiet, er slut. Det er forbi. Nu splitter udlændingepolitikken Venstre, og det splitter blå blok, og vi ser i denne sag nogle blå politikere, der står og siger, vi er ligeglade med, at der står nogle jurister, som siger, det er ulovligt, det som Inger Støjberg har gjort, bare der er flertal for skidt, og omvendt har vi partiet Venstre, som siger, at vi er faktisk et "lov og orden parti". Så denne sag stiller Venstre og Jakob Ellemann-Jensen i en utroligt vanskelig situation.

Tør du godt skrive historie og lukke et kapitel om udlændingepolitikken?

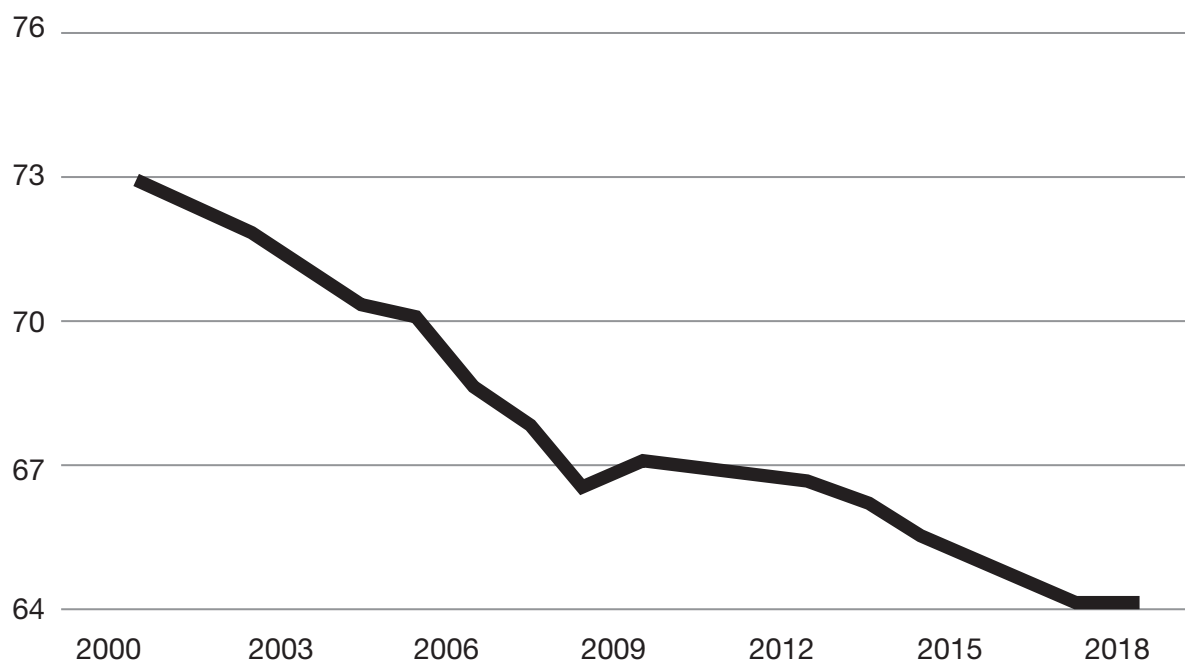
Ja, jeg tør godt lukke et kapitel i blå blok, og det som bliver rigtig spændende er, hvad Jakob Ellemann-Jensen har tænkt sig at sætte i stedet for. Hvad er det egentligt, som skal redde Venstre, og hvad er det, som skal lede dem tilbage til regeringskontorerne næste gang, hvis det ikke er nye udlændingepolitiske stramninger?

Delopgave B: Fagforeninger i Danmark

2. Undersøg, hvad der af materialet i bilag B1 (figur 1, figur 2, tabel 1, tabel 2 og tabel 3) kan udledes om udviklingen og mønstrene i den faglige organisering i Danmark. Undersøgelsen skal understøttes af relevante beregninger og et diagram ud fra de beregnede tal. Du skal anvende viden om arbejdsmarkedsforhold.
3. Diskutér fordele og ulemper for danske virksomheder ved, at flere lønmodtagere enten melder sig ind i alternative fagforeninger eller vælger at forblive uorganiseret på det danske arbejdsmarked. Diskussionen skal tage udgangspunkt i bilag B2 og B3, og du skal anvende viden om globalisering og konkurrenceevne.

BILAG B1

Figur 1. Udvikling i organisationsgraden i Danmark. 2000-2018. Procent.

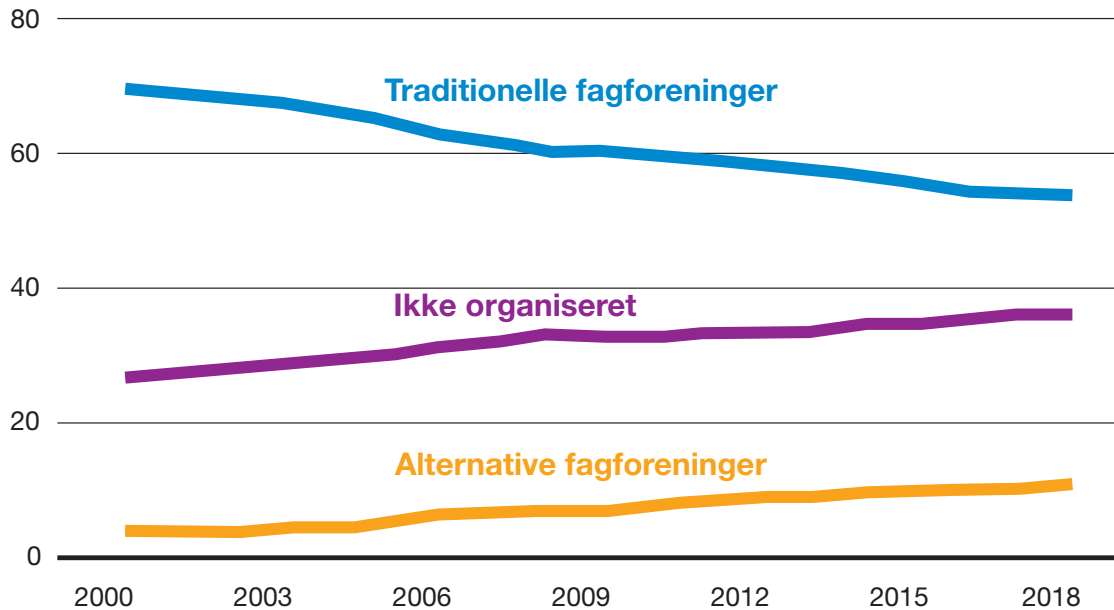

Note: Figuren viser organisationsgraden i Danmark, dvs. hvor stor en andel af lønmodtagerne, som er medlemmer af en fagforening.

Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen. 22.2.2021.

BILAG B1 (fortsat)

Figur 2. Udvikling i den faglige organisering, fordelt på de traditionelle fagforeninger, alternative fagforeninger og ikke organiseret. 2000-2018. Procent.

Note: Traditionelle fagforeninger defineres her som de foreninger, der er tilknyttet Akademikerne og Fagbevægelsens Hovedorganisation, fx 3F, HK og FOA.

Alternative fagforeninger kaldes også for "gule" fagforeninger eller "alternative ideologiske" fagforeninger og dækker her over Det Faglige Hus, Kristelig Fagforening (Krifa) og Frie.

Tallene afspejler den andel af lønmodtagerne, der er medlemmer af enten en traditionel fagforening, en alternativ fagforening, eller som ikke er organiseret i en fagforening.

Fagforeningskontingentet i en "gul" fagforening er typisk lavere end i en "traditionel" fagforening.

Kilde: Ugebrevet Mandag Morgen. 22.2.2021.

Tabel 1. Medlemmer af traditionelle fagforeninger, alternative fagforeninger og ikke organiseret, fordelt på partivalg. 2014. Procent.

	Traditionelle fagforeninger	Alternative fagforeninger	Ikke organiseret	I alt
Socialdemokratiet	75,0	7,3	17,7	100
Det Radikale Venstre	63,1	6,0	30,9	100
Socialistisk Folkeparti	73,4	4,7	21,9	100
Enhedslisten	60,4	10,9	28,7	100
Venstre	46,0	16,0	38,0	100
Det Konservative Folkeparti	50,9	9,4	39,7	100
Dansk Folkeparti	54,8	20,1	25,1	100
Liberal Alliance	47,1	7,8	45,1	100

Note: 1.375 repræsentativt udvalgte danskere har taget stilling til deres partivalg samt svaret på, om de er medlem af en fagforening og i givet fald, hvilken fagforening de er medlem af.

Se noten til figur 2 for hvilke organisationer, som er indeholdt i henholdsvis de traditionelle og alternative fagforeninger.

Da tallene er fra 2014, er partierne Alternativet og Nye Borgerlige ikke med i undersøgelsen.

Kilde: Surveybanken. 2014.

BILAG B1 (fortsat)

Tabel 2. Medlemmer af traditionelle fagforeninger, alternative fagforeninger og ikke organiseret, fordelt på alder. 2014. Absolutte tal.

	Traditionelle fagforeninger	Alternative fagforeninger	Ikke organiseret	I alt
21-30 år	106	21	107	234
31-40 år	181	45	110	336
41-50 år	220	61	134	415
51-60 år	379	46	115	540
61 år og derover	107	15	32	154

Note: 1.679 repræsentativt udvalgte danskere har tilkendegivet deres alder og svaret på, om de er medlem af en fagforening og i givet fald, hvilken fagforening de er medlem af.

Se noten til figur 2 for hvilke organisationer, som er indeholdt i henholdsvis de traditionelle og alternative fagforeninger.

Kilde: Surveybanken. 2014.

Tabel 3. Medlemmer af traditionelle fagforeninger og alternative fagforeninger, fordelt på årsager til medlemskab. 2014. Procent.

	Traditionelle fagforeninger	Alternative fagforeninger
For at stå i en arbejdsløshedskasse*	67,2	72,9
For at få mine interesser varetaget	84,3	66,9
Fordi jeg synes, at man bør være medlem af en fagforening	81,8	62,4
Fordi man bør være solidarisk med sine arbejdskolleger	60,4	18,4

Note: Ca. 900 repræsentativt udvalgte danskere er blevet spurgt om de primære årsager til, at de er medlemmer af en fagforening, og hvilken fagforening, de er medlemmer af. I tabellen er medtaget den andel, som på hvert spørgsmål svarer "helt enig" eller "delvis enig".

En *arbejdsløshedskasse (A-kasse) udbetaler dagpenge i tilfælde af ledighed. Tidligere var A-kasserne tilknyttet en fagforening, som man også skulle være medlem af, for at kunne få udbetalt dagpenge. Dette er ikke et krav i dag, men sammenhængen mellem a-kasse og fagforening er ikke helt forsvundet.

Kilde: Surveybanken. 2014.

BILAG B2

Pernille Knudsen: ”Den danske model har betydning for alle danskere”.

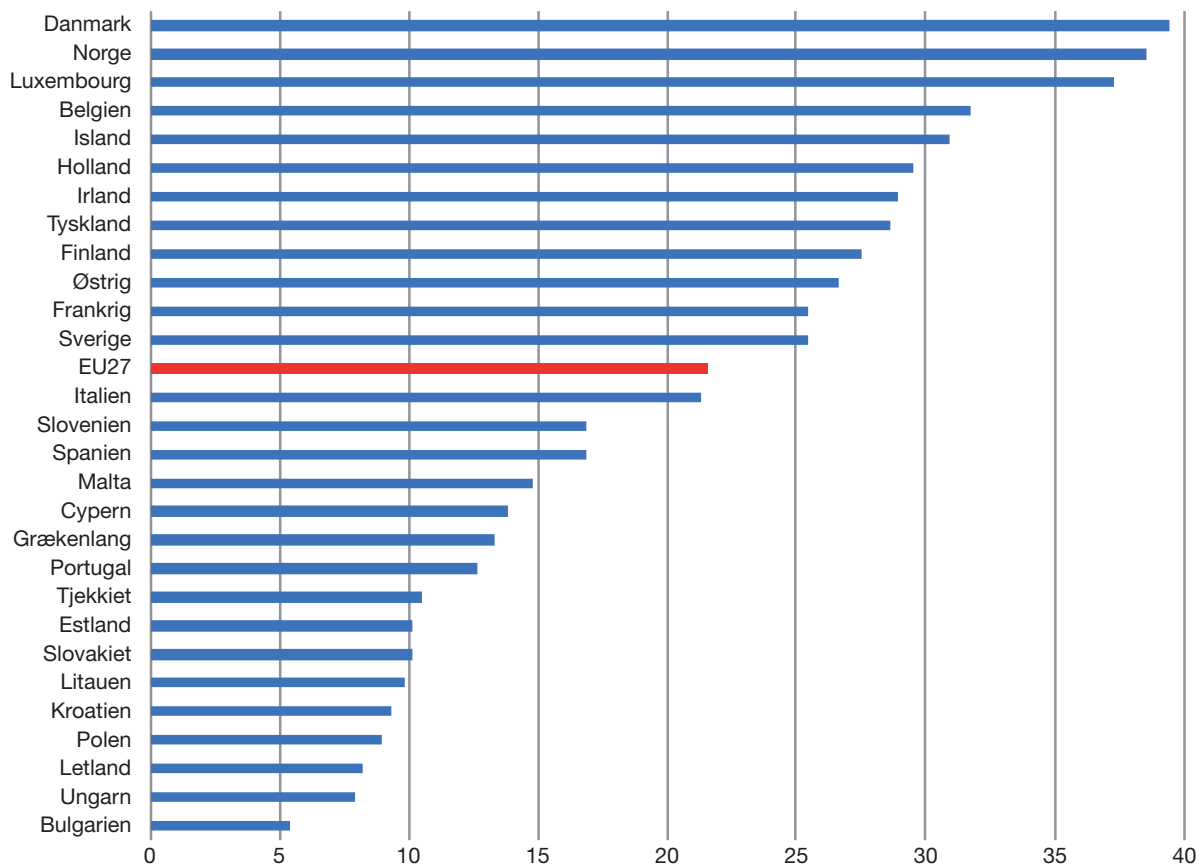
Dansk Arbejdsgiverforening. 6.1.2020. Uddrag.

Pernille Knudsen er viceadministrerende direktør i Dansk Arbejdsgiverforening.

I Danmark har vi en helt særlig måde at regulere løn og arbejdsvilkår på. Det er noget, lønmodtagerorganisationer og arbejdsgiverorganisationer aftaler - også ude på de enkelte virksomheder mellem virksomhederne og medarbejderne selv. Normalt regulerer man vilkår gennem lovgivning. Så det, at man har givet nogle parter lov til selv at fastlægge løn- og arbejdsvilkår, er ret specielt. En af de store fordele ved det er, at reglerne er besluttet helt tæt på de steder, hvor reglerne skal virke, og folk er selv med til at håndhæve dem. Oplevelsen af relevans og nærhed betyder utrolig meget for stabiliteten og dynamikken på arbejdsmarkedet, hvilket er godt for konkurrenceevnen.

BILAG B3

Figur 1. Gennemsnitlig timeløn i udvalgte lande og EU27. 2020. Euro.

Kilde: Eurostat. 2020.

Delopgave C: Arktis

2. Sammenlign de syn på Danmarks udenrigspolitiske udfordringer og muligheder i Arktis, som kommer til udtryk i bilag C1, C2 og C3.
Du skal anvende viden om udenrigspolitiske mål og muligheder.
3. Diskutér, hvad der taler for og imod, at Danmark kan bevare Arktis som et lavspændingsområde.
Diskussionen skal tage udgangspunkt i videoklipet i bilag C4, og du skal anvende teorier om international politik.

BILAG C1

Mirco Reimer-Elster: "En ny politisk spilleplade presser Danmark til at blive en stor-spiller i Arktis".

Tv2.dk. 17.5.2021. Uddrag.

Mirco Reimer-Elster er cand.mag i amerikanske studier og politisk kommentator på Tv2.

I arktiske sammenhænge spiller Danmark med i toppen af poppen i international politik. Under Den Kolde Krig talte man ofte om, at Danmark havde et "Grønlandskort", som danske regeringer kunne tage i brug overfor USA. Formålet med "Grønlandskortet" var at opnå indflydelse og fordele i Washington. I dag er det fortsat særligt Grønland, der giver Danmark adgang til interessante internationale fora som Arktisk Råd. Med andre ord skyldes Danmarks privilegerede politiske position i den her sammenhæng ikke politisk snilde, men snarere Grønlands geografiske beliggenhed. Eller for at sætte det endnu skarpere op: jo vigtigere Arktis bliver for amerikanerne, jo nemmere bliver det for Danmark at få adgang til og påvirke centrale beslutningstagere i Amerika.

Grønland og det arktiske område vil fremadrettet atter være adgangsbilletten til amerikanernes opmærksomhed i et omfang, som Danmarks størrelse ikke naturligt berettiger til. Med sin placering mellem Nordamerika og Rusland (for)bliver Grønland den politiske pendant til at stå tilbage med drømmeboligen i "Beliggenhed, beliggenhed, beliggenhed".

Det øgede amerikanske fokus på Arktis er særlig værdifuldt for Danmark, fordi det falder sammen med en større og vigtigere udvikling i forholdet mellem Danmark og USA. I flere årtier har Danmarks største trumf i relationen til USA været den aktivistiske udenrigspolitik og bidraget til militære konflikter. Det har givet Danmark politisk kredit og adgang til magtens centrum i et uhørt omfang. Men tiden med danske bidrag i Afghanistan, Irak og Libyen er nu så småt ved at rinde ud, og dermed bliver der brug for et andet udenrigspolitisk område, hvor Danmark kan imponere amerikanerne, hvis man vil fastholde den særlige status. Her kan man med fordel prioritere aktivisme i Arktis.

I 2015 blev Barack Obama den første siddende amerikanske præsident, der besøgte Arktis. Dengang blev Grønland især brugt som et eksempel på klimaforandringerne konsekvenser. Fire år senere luftede den daværende amerikanske præsident Donald Trump ideen om at købe Grønland, og Trumps udenrigsminister Mike Pompeo gjorde det i en tale i Finland klokkeklart, at sikkerhedspolitikken og stormagtsrivaliseringen for alvor (igen) var blevet sat på amerikanernes arktiske dagsorden. Det var en udmelding, som stod i skærende kontrast til Rigsfællesskabets ambition om, at Arktis skal være et lavspændingsområde.

Det bemærkelsesværdige set med danske øjne er dog, at Trump-administrationens øgede fokus på stormagtspolitikken i Arktis tilsyneladende har overlevet magtskiftet i Det Hvide

BILAG C1 (fortsat)

Hus. Det mest sandsynlige scenarie er endda, at fokusskiftet er kommet for at blive. Lægger man den åbning for kommerciel aktivitet af Arktis, som klimaforandringerne medførte, oveni fokusskiftet i Det Hvide Hus, har man ingredienserne til en politisk kampplads af kaliber. Det er en kampplads, hvor man som Rigsfællesskab skal være meget varsom med, at man ikke risikerer at blive holdt ude af de store drenge i bedste Super League-stil.

BILAG C2

Kristian Søby Kristensen og Lin Alexandra Mortensgaard: ”Stormagtskamp om Arktis udfordrer Danmark”.

Jyllands-Posten. 8.2.2021. Uddrag.

Kristian Søby Kristensen er seniorforsker ved Center for Militære Studier, Københavns Universitet, og Lin Alexandra Mortensgaard er forskningsassistent samme sted.

USA og Rusland ser i stigende grad hinanden som konkurrenter. Også i den arktiske region. Det stiller Danmark og rigsfællesskabet over for svære politiske udfordringer og hårde militære prioriteringer. Politisk skal et tæt forhold til USA fastholdes, samtidig med at risici for militær eskalation minimeres, det dansk-russiske forhold ikke forværres, og rigsfællesskabet fortsætter med at hænge sammen. Det er store ting at håndtere, og så på én gang. Danmark er i kraft af rigsfællesskabet en mindre arktisk magt fanget i en stormagtskonkurrence, hvor man er tvunget til at tage stilling, træffe beslutninger og påtage sig ansvar - for Arktis og for rigsfællesskabet. De militære valg kan have store politiske konsekvenser. Fordi de beslutninger potentielt er både risikable og omkostningsfulde, er stormagtskonkurrencen i Arktis fundamentalt politisk problematisk.

I det militære spil er både Sydgrønland og Færøerne centralt placeret. Men Danmark er ikke en central spiller. I havområdet mellem Grønland-Island-Storbritannien foregår f.eks. en intens jagt på russiske ubåde. At jage russiske ubåde er en eksklusiv sport med få deltagere, og Danmark er ikke i besiddelse af de militære kapaciteter, der fungerer som adgangsbillet. Danmark kan naturligvis investere i disse kapaciteter, men også danske kapaciteter kan medvirke til at drive et regionalt våbenkapløb fremad. I Nordatlanten er Danmark derfor på sidelinjen med begrænset viden og indflydelse.

Thulebasen, anlagt tilbage i 1951, er det tydeligste tegn på Grønlands langvarige militære betydning for USA. Men med USA's ændrede syn på Rusland forstærkes USA's behov for baser og baserettigheder i regionen. Det kan med kort varsel resultere i nye ønsker om amerikansk tilstedeværelse på rigsfællesskabets territorium, hvilket risikerer at puste til russisk paranoia og sætte mere fart i et arktisk våbenkapløb.

I september 2020 deltog et af Forsvarets fly sammen med norske, britiske og amerikanske flådefartøjer i en række øvelser i Barentshavet, tæt på vigtige russiske militære baser. Flådeøvelsen er bare et af flere eksempler på øget amerikansk militær tilstedeværelse og aktivitet i det arktiske område. Målsætningen med denne og lignende militære aktiviteter er at øve sig i at operere i det barske arktiske område og samtidig sende fælles signaler om evne og vilje til at afskrække og i sidste ende imødegå russisk militær magt i Arktis. Dansk deltagelse vakte naturligvis vrede hos den russiske ambassadør, men også undren blandt danske iagttagere. For hvorfor deltager danske fly i en øvelse, som Rusland vil finde aggressiv, når nu den danske udenrigspolitiske hovedmålsætning er at fastholde Arktis som et lavspændingsområde?

BILAG C2 (fortsat)

Eksemplet understreger, hvordan danske målsætninger om arktisk lavspænding og et tæt dansk-amerikansk forhold risikerer at underminere hinanden. I takt med at USA skruer yderligere op for sine militære aktiviteter i Arktis, vil Danmark oftere blive stillet i tilsvarende situationer. Alliancepolitiske hensyn risikerer at gøre Danmark til part i konfliktoptrappende handlinger. Samtidig har måden, Danmark håndterer dem på, potentiale til at skabe intern splid i rigsfællesskabet, øge spændingen i regionen og udfordre den afgørende alliancerelation til USA.

BILAG C3

Jens Worning: ”Hvad er vigtigst i Arktis - værdier eller interesser?”

Kristeligt Dagblad. 15.10.2020. Uddrag.

Jens Worning er tidligere dansk generalkonsul i Sankt Petersborg.

Da udenrigsminister Jeppe Kofod i fredags mødte sin russiske kollega, Sergej Lavrov, i Moskva, havde han medbragt en lang klageliste - krænkelser af dansk luftrum, Ukraine, Krim, Hviderusland, Navalnij-forgiftningen¹ med meget mere. Kofods liste er et udtryk for den nye værdibaserede udenrigspolitik, hvor demokrati, menneskerettigheder og lighed skal stå over eksempelvis økonomiske interesser. I sin begrundelse for det ændrede fokus fik ministeren sagt, ”at Rusland træder på os alle” med henvisning til, hvordan Vladimir Putins styre har udfordret den regelbaserede verdensorden det seneste årti.

I fredags fik Kofod med sin liste trådt pænt på ømme russiske tæer, og Lavrov fik tydeliggjort, at det mest interessante at tale med sin gæstende danske kollega om var Arktis. Den nye værdibaserede udenrigspolitik kommer til at få sin ilddåb i netop Arktis. Værdier kan Danmark markere i de fleste sammenhænge, uden at det har den store omkostning politisk. I Arktis er intet gratis for Danmark og Rigsfællesskabet, og man står som geografisk stormagt og sikkerhedspolitisk dværg over for svære dilemmaer. Samtidigt har Rigsfællesskabet konfliktende interesser. Færøerne, der ikke er medlem af EU og dermed ikke omfattet af Ruslands fødevareembargo, har Rusland som sit største eksportmarked i kraft af fiskerierhvervet. Grønland har interesser i blandt andet at åbne for kinesiske investeringer, hvilket USA er lodret imod og modarbejder.

Danmark kan hævde, men ikke militært forsvare, Rigsfællesskabets territoriale integritet i Grønland - det lader sig kun gøre med massiv amerikansk hjælp. Den støtte vil som logisk konsekvens gøre Danmark og Rigsfællesskabet til frontlinjestat over for Rusland - og både Ruslands og USA's ageren i Arktis vil være båret af nidkært fokus på hvert lands egne nationale interesser.

Danmarks vision for Arktis har udenrigspolitisk i mere end et årti været båret af en ambition, der nu må kategoriseres som et fromt, men urealistisk ønske om at fastholde Arktis som et lavspændingsområde baseret på den regelbaserede verdensordens principper. I den globale stormagtskonkurrence er Arktis helt central for det igangværende våbenkapløb inden for missilsystemer samt kontrollen over rummet. På våbenkontrolområdet er den kolde krigs aftaler under afvikling, så her er der færre og færre regler at basere en orden på.

Hvis Danmark vælger en værdibaseret arktisk strategi, der ikke er funderet i afvejning af nati-

¹ Aleksej Navalnij er en russisk politisk aktivist, der i 2020 angivelig blev forgiftet af den russiske efterretnings-tjeneste.

onale interesser, vil det øge konflikterne i Rigsfællesskabet og svække Danmarks position i relation til stormagterne. Sætter strategien national interesse først, så kan det styrke sammenholdet i Rigsfællesskabet. På det grundlag kan man være et diplomatisk talerør for væsentlige værdier inden for miljø, forskning og oprindelige folks interesser og skabe sig en position ved siden af den militære stormagtskonkurrence, hvor Danmark på forhånd er sat uden for indflydelse. Diplomati oprustning vil være en småstats bedste svar på stormagternes oprustning. Opruster man ikke diplomatisk, er den værdibaserede udenrigspolitik uden værdi.

BILAG C4

DR2. Deadline.

11.2.2021.